

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5350051

ชื่อโครงการ : รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย

ชื่อนักวิจัย : ดร.พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ่น), ดร.พระปลัดเสน่ห์ ทุมมวโร,
ผศ.ปรีชา วงศ์ทิพย์, พระมหาเกรียงศักดิ์ อินุทปญโญ
คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail Address : suthito@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 กันยายน 2553 - 31 กันยายน 2554

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย และ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาในพื้นที่ 4 วัด ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่ศึกษาในสังคมไทย โดยใช้วิธีการ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร 2) การศึกษาภาคสนามจากการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับวัด คณะสงฆ์ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การประชุมสัมมนาในเชิงวิชาการ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวและการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 4) การศึกษาความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า วัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมทั้ง 4 แห่งนั้นเป็นวัดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในชีวิต โดยมีการสอน การนำเสนอมุมมองของความสุขที่มาจากภายในที่สัมพันธ์กับความรู้สึทางจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแตกต่างไปจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรมหรือสถานที่อื่นๆ ที่เน้นความสุขเชิงเหตุการณ์ที่ผูกพันกับรูป เสียง กลิ่น รส ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้อย่างง่ายหรือการขอโชคลาภ ดังนั้น จึงมีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่ม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ บุคคลในวัยทำงาน และคนรุ่นใหม่ที่สนใจ

เรียนรู้ในการปฏิบัติธรรมเข้ามาศึกษาและเชี่ยวชาญในจำนวนที่เหมาะสม โดยแต่ละวัดก็มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของวัดและผลการเรียนรู้ด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสนใจในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนาและการเจริญปัญญา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า ทางวัดได้จัดให้มีข้อมูลข่าวสาร สถานที่ และการแนะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม มีรูปแบบการฝึกอบรมด้านจิตใจที่ดี ซึ่งสิ่งนี้นักท่องเที่ยวได้รับจากการปฏิบัติ คือ การเห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ การเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจและปัญญา การเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย การเห็นคุณค่าของการรักษาศีล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีชาวพุทธ และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ผลศึกษารูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้น พบว่ามี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการทัศนศึกษา (Learning By Seeing) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องโดยผ่านการศึกษาเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติและวิถีแห่งวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning By Doing) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถฝึกปฏิบัติตนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การเจริญสมาธิภาวนา และสติปัฏฐาน 4 อันเป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบของจิตใจและปัญญา 3) รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการสร้างเครือข่าย (Learning By Networking) ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม ผลการดำเนินการของวัดต่างๆ ที่ผ่านมาในรอบ 5-6 ปีนั้น พบว่า มีนักท่องเที่ยวที่สนใจมาปฏิบัติมากกว่า 10,000 คน และมากกว่า 75 ประเทศทั่วโลก

ผลศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีกระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมีการสื่อสารและการพัฒนาจิตใจที่อาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การให้ไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การเจริญปัญญา และการจัดกิจกรรมเชิงประเพณี เป็นต้น โดยใช้สื่อที่สำคัญ 4 ประเภท คือ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อธรรมชาติ 3) สื่อประเพณีและกิจกรรม และ 4) สื่อมวลชน

ผลศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้พบว่า เครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในวัดทั้ง 4 วัดนั้นเป็นการดำเนินกิจกรรมและการขยายเครือข่ายทางสังคมที่มาจากการเรียนรู้ภายในที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา การพัฒนาสังคม และที่สำคัญ คือ การปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความร่วมมือต่อกัน โดยมีการพัฒนาเครือข่ายในระดับต่าง ๆ เช่น 1) มีการพัฒนาเครือข่ายการทำงานภายใต้แนวคิด อุดมการณ์ของตนเอง (วัด) ให้ชัดเจน เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของฝ่ายต่างๆ 2) มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงถึงกัน 3) มีการพัฒนากิจกรรมร่วมกัน เช่น การปฏิบัติธรรมร่วมกัน 4) มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวและการศึกษา 5) ให้มีการเชื่อมประสานกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น วัดพระแก้ว วัดโพธิ์ วัดอรุณ ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้น มีปัญหาหลายประการทั้งในด้านการบริหารจัดการ การขาดบุคลากรในการสื่อสารหรือพระสงฆ์ที่จะมาทำหน้าที่ในการอธิบาย หลักธรรมและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมศิลปากร ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา ควรมีการส่งเสริมลักษณะกิจกรรมที่มีคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้ของฝ่ายต่างๆ อย่างแท้จริง

คำหลัก : การท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การเรียนรู้เชิงพุทธ, การพัฒนาจิตใจและปัญญา, รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด.

Abstract

Project Cod : RDG5350051

Project Title : The Model and Learning Network of Buddhist Temples Tourism
in Thailand

Investigators : Aphakaro (Oboun) Phramaha Suthit, Dammawaro Phramaha Saneh
Asst.Prof. Wongthip Preecha, Inthapanyo Phramaha Kriengsak
Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail Address : suthito@yahoo.com

Time : 1 September 2010 - 30 September 2011

The research is the model and learning network of Buddhist temples tourism in Thailand, which is to study the model of learning process of network of Buddhist temples tourism in Thailand, to study the process of value media and development of mind to tourists of Buddhist temples tourism, and to study the reinforcement process of learning network of Buddhist temples tourism in Thailand. This research has studied in area of four temples which are the learning source and study place in Thai society. It is studied by 1) documentary study, 2) field study from the meeting small group with the temples, Sangha Community, Tourists, businessperson, and representative of organization or institute which is related to tourism, 3) the meeting in academic seminar to exchange learning about the supporting the tourist activity and reinforcement the learning network of Buddhist temples tourism, 4) the study of opinion from tourist who are related by using questionnaire is tool for study.

The result of study is found that the four temples and Dhamma retreats has emphasized promoting the learning and meditation practice to understand the life. The teaching has show the happiness coming from inside that relate with mental feeling according to principle of Buddhism. It is different from activity of cultural tourism, and others place that emphasized the rejoiced happiness; form, sound, smell, taste which is

easy to change or request for luck. So there are many groups of tourist people especially the older people, workers and young generations who are interested in meditation practice come to study and visit in the number properly. By each temple has set the activity which concern with the learning process and practice for development of mind and wisdom.

The result of study of basic documents and opinion of tourist sample group about the tourism management of temples and learning result of development of mind and wisdom are found that Thai and foreign tourist are interested in the learning and the following the principle of Buddhism, especially development of mind and wisdom. Most sample group identified that temple had provided the information, place, and introduction Buddhism properly. There is the model of mind training well. Tourist people getting from practice is seeing the values of the birth of human, the values development of mind and wisdom, the values of Triple Gems, the values of preserving of the precepts, the values of Buddhist tradition and festival. It can be applied the Dhamma into daily life.

The result of the model and learning network of Buddhist temples tourism is found that there are 3 models namely, 1) Learning by Seeing, it is aim for tourist get knowledge and understanding about the principles of Buddhism correctly by study from the environment which is correspondence with natural way and Buddhist tradition way, 2) Learning by Doing, the aim is to tourist can practice following the principles of Buddhism such as meditation and the Four Mindfulness which has to practice to get calm in mind and wisdom, 3) Learning by Networking, it is to create the benefit to community and society. The result of procedure of each temple is found that there are more many 10,000 peoples and more than 75 countries interested coming to practice meditation in the 5-6 years ago.

The result of process of value media and mental development to tourist is found that Buddhist temples tourism has process of value media and mental development to tourist according to principles of Buddhism by communication and mental development with Buddhist principles such as salutation and chanting prayer,

development of wisdom, and traditional activity management etc. which using the four important kinds of media, namely, 1) person, 2) nature, 3) tradition and activity and 4) mass media.

The result of study of the process the learning network is found that learning network happening from the four temples is the procedure of activity and the addition of social network coming from internal learning to try development the tourist activity, the traditional conservation, education, social development, and the more important is Dhamma retreat and propagation Buddhism for happening the cooperation together. There is development of network in various levels such as 1) there has development of network of working under oneself opinion or ideology clearly, it is benefit to learn for many groups, 2) there has system development of information affecting together, 3) there has activity development together such as practice meditation together, 4) there has affection to other network such the network of tourism and education, 5) there has coordination the tourist activity with famous temple tourism such Wat Phra Keow, Wat Pho, Wat Arun in Bangkok.

Then the result of study about the problem of learning activity promotion and the way of tourist management is found that temples tourism have many problems in administration, losing the person for information or the monks who can explain the Dhamma and practice the Buddhist principles etc.

Suggestion : the related institute such The Tourism Authority of Thailand, The National Buddhism Office, Fine Arts Department should participate in development the learning activity to develop of mind and wisdom. There should have promotion more the value activity of cultural tourism, to promote to have the quality tourism which is study of others groups actually.

Key Word : Tourism, Cultural Tourism, Buddhist Learning, Development of Mind and Wisdom, Development Model of Buddhist Temples Tourism